

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Fecr Yayınları: 286

Hadis Rivâyetinde ‘Âli ve Nâzil İsnad
BUHÂRÎ’NİN SÛLÂSİYYÂT’I
(Tahrîç - Açıklama - Değerlendirme)

Prof. Dr. Ali Çelik

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
SAGE Yayıncılık Rek. Mat. San. Tic. Ltd. Şti.
Kazım Karabekir Cd. Uğurlu İş Merkezi No: 97/24
Tel: 0 312. 341 00 02 İskitler/ANKARA
(Sertifika no: 14721)

1. Baskı: Ocak 2019

ISBN: 978-605-7570-18-5

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 Ulus-Altındağ/ANKARA
Tel: (0312) 310 08 60 (pbx) - Fax: (0312) 311 47 89
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

HADİS RİVÂYETİNDE ‘ÂLÎ VE NÂZİL İSNAD

**BUHÂRÎ’NİN
SÜLÂSİYYÂT’I**

(Tahriç - Açıklama - Değerlendirme)

Prof. Dr. Ali Çelik

Ankara 2019

Prof. Dr. Ali ÇELİK

1957 yılında Kütahya Merkez Ahiler köyünde doğdu. İlk ve Orta öğrenimini Kütahya'da, Yüksek öğrenimini İzmir Yüksek İslâm Enstitüsü'nde 1979'da tamamladı. 1983-1986 yılları arasında Diyanet İşleri Başkanlığı'nın İstanbul Haseki Eğitim Merkezinde IV. Dönem Yüksek İhtisas kursunu (Arapça-Temel İslam Bilimleri böl.) bitirdi. 1987 yılında Marmara Üniv. Sosyal Bilimler Ens.'de Hadis Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans;1994 yılında Dokuz Eylül Üniv. Sosyal Bilimler Inst.'de Hadis Anabilim Dalı'nda Doktorasını tamamladı. 1994-1999 yılları arasında Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde Hadis Anabilim Dalında Yard. Doç. olarak görev yaptı.1999 yılında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesine intisap etti. 2000 yılında Hadis Anabilim Dalında Doçent; 2006'da Profesör oldu. 2006-2012 yılları arasında iki dönem dekan olarak idâri görevde bulundu. Halen Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Hadis Anabilim dalında öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Evli ve iki çocuk babasıdır. Yayımlanmış çok sayıda ilmî makâle ile uzmanlık alanıyla ilgili kitapları bulunmaktadır.

Yayımlanmış eserlerinden bazıları

1. **İslâm'ın Kabul ve Reddettiği Halk İnançları**, Beyan Yay., İstanbul, 1995 (2. Baskı, Beyan Yay., İstanbul, 2013).
2. **Hız. Peygamber'in Hadislerinde Fitne Kavramı**, İzmir, 1996
3. **Kavram ve Mâhiyet Olarak "Sünnet ve Bid'at**, Beyan Yay., İstanbul,1997.
4. **Ahmed er-Rûmî el-Akhisârî ve Bid'at Risâlesi**: (Edisyon Kritik) Osmangazi Üniv. Yay. Eskişehir, 2000.
5. **Peygamberimizin Ramazan Günlüğü**, Beyan Yay., İstanbul 2003 (3. Baskı İst. 2004)
6. **Sünnet'in Aktüel Değeri**, Kitap Neşriyat, Ankara, 2008.
7. **Manzum Hadis Tercümelere ve Latîfi'nin Subhatü'l-Uşşâk'ı**, Kitap Neşriyat, Ankara, 2009.
8. **Halkın Hadis Bilgisi ve Bilgi Kaynakları Ahmediyye Örneği**, Bursa, Emin Yayınları, 2009.
9. **Hikmet Damlaları**(Kırk Hadis Şerhi), 2014 İstanbul
10. Şâir Şeyhî'nin Tıbbâ Dâir Manzum Eseri **Kenzü'l-Menâfi**, Bursa Emin Yayınları, 2015.
11. **Fitrat Değer İlişkisi-Değerlerimizle Yaşamak**, İstanbul, 2017.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	9
KISALTMALAR	11
GİRİŞ	13
I- SENED VE İSNÂD KAVRAMI	13
A- SENED VE İSNÂD'IN TARİFİ	13
B- İSNÂD'IN ÖNEMİ	14
C- İSNÂD'IN MENŞEİ VE BAŞLANICI	17
II- İSLÂM'DA İSNÂD'IN TARİHİ GELİŞİMİ	22
A- SAHÂBE DÖNEMİNDE İSNÂD	22
B- TABİÛN DÖNEMİNDE İSNÂD	24
C- HADİS TOPLAMA KONUSUNDA YAPILAN YOLCULUK- LAR (-RİHLE)	27
III- İSNÂD ÇEŞİTLERİ	33
A-İSNÂD'DA 'ULUVV	34
1. 'Uluvv-i Mutlak	34
2- 'Uluvv-i Nisbî	35
B- 'ÂLÎ İSNÂD	35
1. Hz. Peygamber'e Yakınlık	36
2- Meşhur Hadis İmamlarına Yakınlık	37
3- Güvenilir Hadis Kaynaklarına Nispet Edilmesi	38
4- Vefat Tarihi Daha Erken Olan Râviden Gelmesi	38
5- "Semâ"ı Daha Önce Olan Râviden Rivâyet Edilmesi	38
C- NÂZİL İSNÂD	42
D- İFÂDE ETTİĞİ DEĞER AÇISINDAN 'ÂLÎ VE NÂZİL İSNÂD	43
E- EN SAHİH İSNÂDLAR (ESAHHU'L-ESÂNİD)	44
1. Ulaştığı Sahâbiye Göre En Sahih İsnâdlar	46

2. Meşhur Hadis İmamlarına Göre En Sahih İsnâdlar -----	49
3. Beldelelere Göre En Sahih İsnâdlar-----	51
F. HZ. PEYGAMBER'E (s.a.v) YAKIN OLMASI İTİBÂRIYLE ÂLÎ İSNÂDLAR -----	54

BİRİNCİ BÖLÜM ----- 57

I- BUHÂRÎ'NİN NAKLETTİĞİ ÂLÎ VE NÂZİL İSNÂDLI HADİS- LER----- 59

A- 'ÂLÎ İSNADLI HADİSLER----- 59

1. Buhârî'de Bulunan Sülâsiyyat ve Sayısı ----- 60
2. Buhârî'nin Sülâsiyyat'ı Üzerine Yapılan Çalışmalar ----- 65

B. NÂZİL İSNÂDLI HADİSLER----- 68

II- BUHÂRÎ'NİN "SÜLÂŞİYÂT"INDA BULUNAN RÂVÎLERİN HAL TERCÜMELERİ----- 69

A. SAHÂBÎ RÂVÎLERİN HAL TERCÜMELERİ ----- 70

1. Seleme Bin El-Ekva' ----- 70
2. Enes Bin Mâlik ----- 73
3. Ebu't-Tufeyl 'Âmir Bin Vâsile ----- 74
4. Ali Bin Ebî Tâlib ----- 75
5. Es-Sâib Bin Yezid ----- 77
6. 'Abdullah Bin Bûsr----- 78

B- TÂBÎ RÂVÎLERİN -BUHÂRÎ'NİN HOCALARININ HOCA- LARI- HAL TERCÜMELERİ)----- 79

1. Ebû Recâ el-'Utâridî ----- 79
2. Yezid Bin Ebî 'Ubeyd----- 81
3. Humeyd et-Tavîl----- 81
4. Îsâ Bin Tahmân ----- 83
5. M'arûf Bin Harrebûz ----- 83
6. Mehdî Bin Meymûn ----- 84
7. el-Cû'd Bin 'Abdirrahman Bin Evs ----- 85
8. Yezid Bin Husayfe ----- 85
9. Harîz Bin Osman ----- 86

C- ETBÂ'UT-TÂBÎ RÂVÎLERİN -BUHÂRÎ'NİN HOCALARI- NİN- HAL TERCÜMELERİ -----	86
1. Muhammed Bin 'Abdillah el-Ensârî -----	87
2. Mekki Bin İbrâhim -----	87
3. Ebû 'Âsım ed-Dahhâk Bin Mahled -----	88
4. Hallâd Bin Yahya -----	89
5. 'Isâm Bin Hâlid -----	90
6. es-Salt Bin Muhammed -----	90
7. 'Ubeydullah Bin Mûsa -----	91
III- BUHÂRÎ'NİN SAHÎHİNDE SÛLÂSÎ RİVÂYETLERİN BULUN- DUĞU YERLER -----	92
A- SÛLÂSİYYÂT'IN İSNÂD ZİNCİRİ -----	93
B- SÛLÂSİYYÂT RÂVİLERİNİN BAZI ÖZELLİKLERİ -----	96
C- BUHÂRÎ'NİN SAHÎHİNDEKİ SÛLÂSÎ RİVÂYETLERİN KONULARI -----	97
 İKİNCİ BÖLÜM -----	99
BUHÂRÎ'NİN SAHÎHİNDEKİ SÛLÂSİYYÂT METİN-TERCÜME -----	101
SÛLÂSÎ RİVÂYETLER -----	103
 ÜÇÜNCÜ BÖLÜM -----	125
BUHÂRÎ'NİN SÛLÂSİYYATI (Tahriç-Açıklama ve Değerlendirme) -----	125
 SONUÇ -----	195
KAYNAKÇA -----	197
 EK:1	
BUHÂRÎ'NİN SÛLÂSİYYATI -----	201
EK:2	
KİTAPTA GEÇEN BAZI CERH VE TA'DİL LAFIZLARI -----	209

ÖN SÖZ

Allah'a sonsuz hamdü senâ, O'nun sevgili Rasûlü Muhammed Mustafâ'ya, âline ve ashâbına salât ve selâm olsun.

Dinimiz İslâm'ın, iki temel kaynak- Kur'an ve Sünnet- üzerine binâ edildiği bilinen bir gerçektir. İslâm ümmeti bu iki kaynağın muhafaza edilmesi, gelecek nesillere intikali, anlaşılıp yorumlanması ve hayata intikal ettirilmesi konusunda ne yapılması gerekiyorsa, onun sorumluluğu içinde hemen her şeyi yapmaya çalışmışlar, yeni metodlar geliştirmişler, hâlen de bu nevi çalışmalarına devam etmektedirler. Aslolan ilâhî kelâmın sonraki nesillere tebliğ edildiği saf ve durulukta intikalini sağlamak; bu ilâhî kelâm karşısında Hz. Peygamber (s.a.v)'in ashâbına yaptığı beyânını öğrenmek ve böylece şu yaşadıkları hayatta yaşanır hale getirmenin yollarını arama hassasiyetidir. Geçmişte Hz. Peygamber(s.a.v)'in hadislerini/sünnetlerini öğrenip muhafaza etme adına, hadis âlimlerinin ortaya koydukları gayretlerden biri de hadis rivâyetinde “âlî isnâd” ı tespit etme yolunda sarfedilen gayrettir. “ Âlî isnâd” denilen bu isnâd şeklinde Hz. Peygamber(s.a.v) ile son râvî arasındaki râvî sayısını en aza indirme gayreti vardır. . **Ahmed b. Hanbel**'in dediği gibi “*âlî isnâdı araştırmak selefın sünneti olmuş*”, başta sahâbîler olmak üzere ilk nesiller âlî isnâdı elde etmek için adına “rihle” denilen ve uzak mesafeleri de kapsayan ilim yolculuklarına çıkmışlardır. Muhammed bin Eslem et-Tûsî şöyle der: “*İsnâdın yakınlığı Hz. Peygamber'e yakınlıktır. Hz. Peygamber'e yakınlık ise, Allah'a yakınlıktır.*”

Bu gayretler netice vermiş, gerek “rihle” faaliyetleri gerekse bu faaliyetlerin sonucu olarak âlî isnâd’lı rivâyetler tespit edilmiş, bu alanda pek çok eser ortaya konmuştur.

Bu çalışmada Buhârî’nin Sahih’inde âlî isnâd’lı, Hz. Peygamber (s.a.v) ile kendisi arasında üç râvî bulunan rivâyetleri ihtivâ eden “Sülâsiyyât” ı incelenmiştir. Çalışma bir giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümde sened ve İsnâd, çeşitleri incelenmiştir. Birinci bölümde Buhârî’nin Sahih’inde bulunan Sülâsiyyât hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde Buhârî’nin Sülâsiyyât’ını oluşturan hadislerin tercümeleri; üçüncü bölümde de bu hadislerin tahrir ve değerlendirmesi yapılmıştır.

Eserin yayınlanmasında büyük emeği geçen başta Hüseyin Nazlıhaydın bey olmak üzere tüm Fecr yayınları mensuplarına teşekkür etmek istiyorum.

Vallâhu ‘alemu bi’s-Sevâb.

Tevfik Allah’tandır.

Prof. Dr. Ali ÇELİK
18 Ocak 2019